

MARIA ALDEA

(Cluj-Napoca)

UNITĂȚILE LEXICALE „FASOLE” ȘI „MAZĂRE” ÎN GRAIURILE (DACO)ROMÂNEȘTI DIN TIMOCUL SÂRBESC¹

1. În lucrarea prezentă ne propunem să observăm și să precizăm care este, pe de o parte, statutul semantic (= lexematic), onomasiologic și semasiologic² al celor două unități lexicale menționate în titlu³, iar, pe de altă parte, definirea acestui triplu statut lexicologic prin raportare la graiurile bănățene și oltene nord-dunărene.

1.1. Se cuvine să menționăm că aplecarea noastră asupra acestui subiect se datorează unei informații explicative consemnate în *Lexiconul de la Buda (1825)* (abreviat LB^e), în cadrul articolului *mazere* (vezi LB^e, s.v.), unde, imediat după indicarea cuvintelor corespondente în latină, maghiară și germană, se consemnează:

Mulți înțeleg prin *mazere* fasolea și, ca totuși să osebească una de cătră alta, numesc *fasolea* mazere de grădină, mazere de par, iară aci arătata *mazere* o numesc [mazere] bumbulea, [mazere] rătundă, [mazere] de câmp, [mazere] de Călata etc., însă îngălmăceala aceasta se face

¹ Față de versiunea comunicării susținută la *Cel de-al XX-lea Simpozion Internațional de Dialectologie*, organizat de Societatea Română de Dialectologie și Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca (Cluj-Napoca, 1–2 septembrie 2022), textul de față este rezultatul unei noi redactări, determinat și influențat, ca demers și discurs, de sugestiile d. I. Mării, pe care ni le-a comunicat atât telefonic, cât și în scris, și căruia îi mulțumim încă o dată pentru lectura atentă a primei redactări a acestei lucrări științifice.

² Termeni înțeleși și întrebuițați în accepția dată de Coșeriu; vezi, în acest sens, Coșeriu 1964, p. 162 și Mării 2002, p. 14–15.

³ Pentru scrierea celor doi termeni (și) literari *fasole* și *mazăre*, vezi Mării 2002, p. 25.

fără de nicio lipsă, ci mai bine este ca să se osebească feliurile cu propriile sale numiri⁴ (spațierea noastră – M. A.).

Textul reprodus mai sus are, din perspectiva istoriei lexicologiei românești, o dublă importanță.

În primul rând, pentru prima dată, prin precizarea că mulți denumesc ‘fasolea’ prin termenul *mázere* (varianta lexicală a cuvântului-titlu **mázăre**), este semnalată deosebirea semantică (= lexematică) ‘*fasole*’/‘*mazăre*’ (din actuala limbă română literară) = ‘*fasole*’/‘*mazăre*’ (din majoritatea graiurilor românești) și ‘*mazăre*’ (regional, în unele graiuri), situație care, simbolic, poate fi exprimată, după I. Mării (2002, p. 30–31, 3.2.), prin formula „U₁/U₂ : U”.

În al doilea rând, este iarăși pentru prima dată când constatarea unei asemenea situații lexicale paradigmatică este considerată „îngălmăceală”⁵, precizându-se însă că vorbitorii care numesc și ‘fasolea’ tot *mazăre* recur, pentru a se putea înțelege, la sintagmele: (pentru ‘fasole’) *mazere de grădină*, *mazere de par*; (pentru ‘mazăre’) [*mazere*] *bumbulea*, [*mazere*] *râtundă*, [*mazere*] *de câmp*, [*mazere*] *de Călata*, recomandând în același timp că „mai bine este ca să se osebească feliurile cu propriile sale numiri”.

2. Cele două unități lexicale ce constituie obiectul notei noastre lexicologice vor fi analizate, în exclusivitate⁶, pe baza a patru hărți

⁴ În secvența reprodusă din LB^e, am introdus, între paranteze drepte, cuvântul *mazere*, deoarece, conform DLR 1966 (s.v. **mázăre**, I.1.), formele „*bumbulea*, *râtundă*, *de câmp*, *de Călata* etc.” nu sunt decât determinanții sintagmelor lexicale: *mazăre bumbulea*, *mazăre râtundă*, *mazăre de câmp* și *mazăre de Călata*, aceasta din urmă neconsemnată în DLR 1966 (s.v.) și care trebuie ortografiată *mazăre de Călata*, întrucât *Călata* este numele unei localități din județul Cluj. De asemenea, trebuie precizat că același dicționar, DLR 1966, confirmă „îngălmăceala” lexicală semnalată de redactorii *Lexiconului budan*, înregistrând în cadrul articolului lexicografic dedicat lui **mázăre** și sensul „2. (Transilv., Ban., Maram. [...]) Fasole”, sens consemnat și de ALR I 849 și ALR II SN IV h. 1096/353, 833.

⁵ Pentru considerarea drept „îngălmăceli” „(= încurcături, confuzii)” a situațiilor de acest gen, vezi Mării 2002, p. 68–69, nota 74.

⁶ Într-o cercetare viitoare ne propunem să investigăm și datele lingvistice oferite, pentru graiurile dacoromânești în totalitatea lor, de ALR I, ALR II, NALR și ALRR–Basarabia, Nordul Bucovinei, Transnistria.

lexicale onomasiologice (două neinterpretative și două interpretative) din ALR–MDT⁷, precizând că:

Spre deosebire de hărțile lingvistice neinterpretative care redau, punctual și în notație fonetică impresionistă, doar materialul lingvistic înregistrat din localitățile sud-dunărene cercetate, hărțile lingvistice interpretative includ și materialul lingvistic preluat din 55 de localități nord-dunărene, 26 din rețeaua NALR–*Banat* și 29 de localități din rețeaua NALR–*Oltenia*, astfel încât, spre deosebire de hărțile lingvistice neinterpretative, rețeaua variantei interpretative a ALR–MDT cuprinde, de fapt, 114 puncte cartografice și nu 64, cât cuprinde varianta neinterpretativă (Mării 2023, p. 74).

Mai mult, apreciază I. Mării (2023, p. 74),

Includerea în redactarea hărților lingvistice interpretative și a celor 55 de puncte de anchetă din cele două atlase lingvistice regionale consacrate, în cadrul programului academic NALR, Banatului (românesc) și Olteniei constituie [...] cea mai importantă inovație de până acum a atlaselor lingvistice românești regionale, din realizarea căreia, știut este, a fost, din păcate, exclusă anchetarea și a unor graiuri (daco)românești vorbite în afara granițelor României, așa cum au procedat S. Pușcariu, S. Pop și E. Petrovici în alcătuirea rețelei pentru ALR I și ALR II.

3. Pentru realizarea obiectivului nostru (vezi, *supra*, 1.) ne-am ajutat, metodologic, de direcția conceptuală impusă și impecabil documentată de Mării (2002). De altfel, d. I. Mării este Profesorul care ne-a învățat, pe mine și pe colegii mei înscriși în programul de Studii aprofundate „Limbă română și lingvistică integrală” de la Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai, promoția 1998, cum să citim, „realist”,

⁷ Realizat de Petre Neiescu, Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc și Nicolae Mocanu (actualul coordonator al lucrării), ALR–MDT este un atlas lingvistic regional ce constituie „prima lucrare de geografie lingvistică dedicată zonei dacoromânești de la sudul Dunării” (vezi Mocanu 2021, p. XV), teritoriu „delimitat de Dunăre – la nord, de Morava – la vest, Timocul Mare (Veliki Timok, ultimii 15 km înainte de vărsarea în Dunăre) și granița cu Bulgaria – la est, bazinul Timocului Negru (Crni Timok), cu Munții Rtanj – la sud” (*ibidem*, p. XIII). Rețeaua atlasului cuprinde 64 de localități (vezi, în acest sens, *Lista localităților cercetate (cu corespondențele dintre ALR–MDT și ALR I, ALR II și WLAD)*, precum și legenda hărții introductive A. Numele oficial al localităților cercetate).

semantic (=lexematic), onomasiologic și semasiologic hărțile lexicale onomasiologice neinterpretative și/sau interpretative. Și, pentru aceasta, încă o dată, îi mulțumim!

3.1. Documentarea lexicală onomasiologică a noțiunilor ‘fasole’ și ‘mazăre’ a fost realizată de autorii ALR–MDT prin utilizarea următoarelor două „întrebări indirecte”⁸: „[768⁹/1130¹⁰] Cum spui la aceea cu boabe albe care stau într-o păstaie (teacă) (când e tânără se mănâncă și păstaia)?”, pentru ‘fasole’, și „[769/1131] Dar la aceea care seamănă cu fasolea, cu boabele rotunde, verzi și mai mici?”, pentru ‘mazăre’.

Răspunsurile înregistrate la cele două întrebări au fost publicate, neinterpretativ (în terminologia utilizată curent de I. Mării), în hărțile 477 (= FASOLE) și 478 (= MAZĂRE), iar, interpretativ, în hărțile LXVII (= *Răspândirea termenilor FĂSUI* (FASUI), PĂSUI (PASUI), PĂSULE, PĂSULIȚĂ și BORĂNIE) și LXVIII (= *Termeni pentru MAZĂRE*) din același volum (IV) al ALR–MDT.

3.1.1. Ca răspuns la „întrebarea indirectă” [768] = ‘fasole’, avem următoarea situație:

(a) În 29 de puncte cartografice a fost înregistrat câte un singur termen¹¹: **fasúi vérde** (62¹²), **făsúi** (4, 44, 45); **pasúi** (17, 36, 52, 64), **păsúi** (11, 16, 21, 28, 29, 30, 34, 37, 38, 46, 47, 48, 49, 54, 57, 59, 60, 63); **pasúle** (50), **păsúle** (13, 14).

(b) În 30 de puncte cartografice au fost înregistrați câte doi termeni: **fasúi**, **boranie** (56, 61); **făsúi**, **boranie** (1, 2, 3, 5, 6, 7, 22, 23, 24, 41, 42, 43); **făsúi**, **făsúi vérde** (55); **pasúi**, **boranie** (8, 9, 18);

⁸ Întrebări pe care I. Mării le numește „întrebări lexicale onomasiologice”; vezi, în acest sens, Mării 2002, p. 53, nota 16.

⁹ Numărul întrebării din *Chestionarul ALR–MDT*.

¹⁰ Numărul întrebării din *Chestionarul NALR*.

¹¹ Întrebuițăm cuvântul *termen* în accepția dată în geografia lingvistică românească descriptivă, conform căreia, indiferent de statutul lexicografic pe care îl au în cadrul dicționarilor semasiologice, toate formele lexicale înregistrate sunt considerate termen(i). Ca în hărțile lexicale interpretative, termenii (redați fonetic în hărțile lexicale neinterpretative) vor fi literarizați, procedeu pentru care vezi Mării 2004, p. 70–78.

¹² După menționarea termenului, între paranteze rotunde, indicăm, întotdeauna, numărul sau numerele cartografic(e) al(e) localității sau localităților anchetate.

pasúi, boránie (31); **pasúi, buranie** (51); **pasúi, pasúi vérde** (39); **pasúi, pasúi d-al vérde** (33); **păsúi, boranie** (58); **boranie, pásúi** (35); **păsúi, boronie** (27); **pasúi, pásúi** (40, 53); **păsúi, pásúle** (15); **păsúle, boranie** (12); **păsulítă, boranie** (32).

(c) În 4 puncte cartografice au fost înregistrați câte trei termeni: **păsúi, pasúi, boranie** (10); **păsúi, păsulítă, boranie** (19); **păsúi, boranie, pasúi d-al vérde** (20); **păsúi, pásúi vérde, boranie** (25).

(d) Într-un singur punct au fost înregistrați câte patru termeni: **pasúi, pásúi, pásúi vérde, boranie** (26).

3.1.2. Ca răspuns la „întrebarea indirectă” [769] = ‘mazăre’, avem următoarea situație:

(a) În 53 de puncte cartografice a fost înregistrat câte un singur termen: **făsulítă** (55); **grășă** (33, 34); **greășă** (14); **grășac** (4, 6, 7, 11, 12, 19, 22, 40, 42, 47, 53); **grășăc** (2, 5, 8, 9, 10, 15, 20, 24, 26, 27, 32, 38, 41, 43, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64); **grășăc** (13, 17, 18, 59); **grășăc** (3); **greășăc** (16); **grășcă** (31, 35); **mázăre** (36).

(b) În 9 puncte cartografice au fost înregistrați câte doi termeni: **grășac, grășăc** (23); **grășăc, grășac** (39); **grășăc, mázăre** (37, 56); **grășăc, mázără** (28); **grășăc, mázăre** (29); **mázăre, grășac** (21, 30).

(c) Într-un singur punct au fost înregistrați câte trei termeni: **grășăc, mazări, mázăre** (25).

(d) În două puncte cartografice (1 și 46), informatorii „n-au știut să răspundă”.

3.1.3. Comparând informațiile onomasiologice prezentate sub **3.1.1.** și **3.1.2.** rezultă foarte clar că în niciun punct de anchetă, din cele 64 cât cuprinde rețeaua atlasului, nu s-a răspuns, pentru ‘fasole’, cu același termen indicat pentru ‘mazăre’, după cum nici pentru „mazăre” nu s-a răspuns în niciun punct cu termenul menționat pentru ‘fasole’¹³.

¹³ Excepție face, totuși, punctul de anchetă 55 (= localitatea Halovo) = punctul de anchetă 859 în ALR I, unde, pentru ‘fasole’, s-a răspuns *făsúji, făsúji vérd'e*, cu precizarea: „*făsújiu* ține de *bucát'e*, se pune la câmp cu porumbul etc. *îeștă și făsúji pe arác*. Pe sârbește: *boránie*”, iar, pentru ‘mazăre’, *făsulítă*, cu precizarea: „Pe sârbește: *grășac*”, răspunsuri care, considerăm, necesită o documentare în plus, mai ales că, în

Evaluate exclusiv din perspectiva lexicologiei conținutului¹⁴, cele patru hărți analizate și cele două liste (vezi *supra* 3.1.1. și 3.1.2.) realizate pe baza acestor hărți arată, așadar, că în graiurile (daco)românești vorbite în Serbia Orientală avem aceeași analiză (structurare) a conținutului lexical ca în limba română literară, organizare semantică (= lexematică) ce poate fi prezentată simbolic, în abordare coșeriană, prin formula „ $U_1/U_2 = U_1/U_2$ ” sau, schematic, în maniera lui I. Mării, prin formula: ‘*f a s o l e*’/‘*m a z ă r e*’ (din limba literară): (îi corespunde în graiurile anchetate lui) ‘*f a s o l e*’/‘*m a z ă r e*’¹⁵.

3.1.4. Din listele onomasiologice prezentate sub 3.1.1. și 3.1.2. rezultă următoarele:

3.1.4.1. În primul rând, observăm înregistrarea doar a unui termen în 29 de localități, pentru „fasole”, și în 53 de localități, pentru „mazăre”. În deplin acord cu I. Mării, vom preciza că, arhitectural¹⁶, toți acești termeni sunt „sinonime arhitecturale” (sau „interlingvistice”, „diatopice”) (vezi Mării 2002, p. 50, nota 4).

3.1.4.2. În al doilea rând, observăm că, pentru ‘fasole’, au fost înregistrați câte doi termeni în 30 de puncte cartografice, câte trei termeni în patru puncte și câte patru termeni într-un singur punct de anchetă, în timp ce, pentru ‘mazăre’, au fost înregistrați câte doi termeni în 9 puncte de anchetă și câte trei termeni într-un singur punct cartografic.

ancheta pentru ALR I, Sever Pop a înregistrat următoarele răspunsuri: *făsúí*, pentru ‘fasole’, și *făsúí vėrdě*, *baclá*, cu precizarea „*súárt’ě*, adică soi de mazăre”.

¹⁴ Disciplină lexicologică pe care E. Coșeriu (1994, p. 83–99) o numește *semantică* sau *lexematică* (vezi și Mării 2002, p. 16; 51, nota 10). Pentru sinonimia din lingvistica românească a termenilor *semantică* și *semasiologie*, a se vedea din Mării 2002, p. 16, *Observație*, precum și Vasiluță 1999, p. XLII–XLIII, nota 14. Din cauza sinonimiei între acești doi termeni, *semantică* și *semasiologie*, I. Mării, care numește lexicologia conținutului „numai și numai *semantică*” (vezi Mării 2002, p. 16), a fost nevoit (vezi, în acest sens, în special „serialul” intitulat *Note lexicografice*) să recurgă, adeseori, la formula *semantică* sau *semantic* (= *lexematică* sau *lexematic*), formula adoptată și de noi.

¹⁵ Pentru redarea prin caractere cursive sau spațiat a celor doi termeni literari, a se vedea Mării 2002, p. 24–25, 2.6.1., *Observație*.

¹⁶ Pentru distincția „*structură*”/„*arhitectură*”, vezi Mării 2002, p. 21, 2.3., *Observație*, a.

Neluând în considerare și importanțele precizări datorate informatorilor, precizări redată în legende hărților neinterpretative (paragraful **II**), redăm acest dublu sau (rarisim) triplu ori cvadruplu răspuns exact așa cum este înregistrat și delimitat de autorul ALR–MDT, IV, doar prin , (= virgulă).

Se cuvine să semnalăm aici că, în concepția lui I. Mării (vezi, în acest sens, Mării 2023, p. 77–78, **2.3.6.1.2.a.**; p. 80, **2.3.6.2.5.b.**), acești dubli sau tripli termeni sunt „delimitați greșit (dar tradițional)” în cele patru hărți lexicale onomasiologice analizate, întrucât, apreciază lingvistul,

„[d]elimitarea numai prin virgulă a tuturor acestor termeni dubli sau tripli este profund greșită din moment ce, cum rezultă din importanțele precizări ale informatorilor, nu în toate punctele de anchetă cei doi sau trei termeni înregistrați «sunt sinonimi reali (= funcționali, intralingvistici)» (vezi Mării 2002, p. 39), ci ei sunt «doi sau trei termeni p o z i t i v m a r c a ț i (în sensul, bine cunoscut, că niciunul dintre ei nu-l poate înlocui pe celălalt sau ceilalți)» (*Ibid.*, p. 38–39)^{17,18}.

Pentru înlăturarea acestei erori, I. Mării (2023, p. 78, **2.3.6.1.2.a, Notă**) a propus „încă din anul 1983” și, recent, a repropus ca, pe hărțile lexicale onomasiologice, „termenii pozitiv marcați (care exprimă, deci, o distincție semantică) să nu mai fie despărțiți prin , (= virgulă), cum sunt delimitați și termenii sinonimi, ci printr-un alt semn grafic: / (= bară oblică) sau ~ (= tildă)”¹⁹ ori:

[Î]n al doilea rând, observ, cu mirare, că nici în redactarea hărților lexicale onomasiologice interpretative autorii celor două volume nu au adoptat propunerea noastră de a distinge, punctual, printr-un semn grafic, termenii n o n - s i n o n i m i c i (reprezentând, pentru același conținut semantic programat și anchetat, două sau trei semnificate = lexeme) de cei s i n o n i m i c i (reprezentând un semnificat = lexem), precizând, totodată,

¹⁷ Dacă, precum Th. Hristea (Hristea 1984, p. 23), lărgim „sfera conținutului de antonim”, am putea considera acești termeni nesinonimi ca fiind niște „antonime parțiale”.

¹⁸ Informație comunicată, în scris, autoarei de către d. I. Mării.

¹⁹ Vezi Mării 2002, p. 40–41, **6.2.a.**, propunere ce constituie al doilea obiectiv științific urmărit de creatorul hărții lexicale semantice (*ibidem*, p. 36 și urm.).

că neadoptarea propunerii noastre și în redactarea hărților lexicale onomasiologice interpretative constituie nu un neajuns științific, ca în cazul redactării hărților lexicale onomasiologice neinterpretative (vezi, *supra*, 2.3.6.1.2.a.), ci, în mod evident pentru noi, o mare și tradițională eroare a geografiei lingvistice descriptive interpretative, eroare preluată, apoi, în DLR (serie nouă) (Mării 2023, p. 80, 2.3.6.2.5.b).

Delimitarea punctuală a celor doi (sau, rarism, trei ori patru) termeni sinonimi prin virgulă și a celor doi (sau, rarism, trei ori patru) termeni nesinonimi prin bară oblică este, consideră I. Mării, obligatorie în redactarea realistă a hărților lexicale onomasiologice neinterpretative și/sau interpretative, precum și a MN-urilor lexicale onomasiologice²⁰. Așadar, după cum ne exemplifică d. I. Mării,

nu, ca până acum, în mod greșit *făsúí*, *borănie* (punctele 1, 2, 3, 5, 41 etc.), *păsúí*, *borănie* (8, 9 etc.)²¹, ci, corect, *făsúí/borănie*, *păsúí/borănie*, deoarece la o astfel de discriminare grafică ne obligă următoarele precizări ale informatorilor (reproduse de redactorul hărții lexicale onomasiologice neinterpretative în secțiunea a II-a a legendei): «*borăniște* este fasolea-păstăi, toată, se fierbe pe foc [...]» (1); «*căca viêrde îi borăniște la noi, da căca uscătă* rămâne *făsúíu*» (2); «*făsúí* e fasole oloagă, se mănâncă numai boabele, nu și păstaia. *borăniște* e fasole *pîe boată* [pe par, pe arac], la care se mănâncă și păstaia» (3); «*păsúíu* e fasole boabe, iar *bîorănișta* e când *îi kînără, să mănîncă cu tîotu*, și păstaia și boabele» (5); «*făsúí* înseamnă fasole boabe, *borăniște*, fasole verde, *păstăi*» (7); «*borăniște* este fasolea păstăi, când se mănâncă cu totul» (8); «*făsúí* e fasolea boabe, se cultivă *la loc* [pe câmp], nu în grădină, unde se cultivă *borăniște, d'e pe cômág*, [adică] *d'i pe prftă, d'a mîcă* (41)»²².

3.1.5. Pentru utilizarea (terminologică și) semasiologică, „în mod realist”, de către lexicografi a bogatului și foarte importantului material lexical prezent în hărțile sau MN-urile lexicale neinterpretative și/sau

²⁰ Pentru importanța acestei delimitări, a se vedea Mării 2002, p. 38–40, 6.1., iar pentru procedul redactării și publicării ca MN (= material necartografiat), a se vedea Mării 2002, p. 12–13, 1.2.1., *Observație*.

²¹ Cum, corect, spre exemplu, este delimitat răspunsul *păsúí*, *borănie* din punctul de anchetă 25.

²² Informație comunicată, în scris, autoarei de către d. I. Mării.

interpretative „adevărate (= autentice)”²³, constatările și propunerile formulate de I. Mării (2023, p. 75–76, 2.3.3.4.c., *Notă*) sunt, în continuare, de mare actualitate.

4. În ceea ce privește definirea acestui triplu statut lexicologic prin raportare la graiurile bănățene și oltene nord-dunărene (vezi, supra, 1.) sau, altfel spus, ideea continuității sau discontinuității lexicale areale nord- și sud-dunărene, comparând hărțile interpretative LXVII și LXVIII, dincolo de prezența unor termeni împrumutați din sârbă și adaptați limbii române (de ex., **boranie**, **borănie**, **boronie**, **burenie** < sb. **boranija** ‘fasole verde’; **grășac**, **grășăc**, **grășac**, **greășac** < sb. **grašak** ‘mazăre’; **pășui**, **pasui** < sb. **pasulj** ‘fasole’), constatăm, incontestabil, prin repartiția areală a termenilor înregistrați, atât gradul de înrudire, cât și de continuitate cu termenii din graiurile românești nord-dunărene cu care se învecinează.

Așadar, termenii înregistrați pentru noțiunile ‘fasole’ și ‘mazăre’ în graiurile timocene comparați cu cei înregistrați în graiurile bănățene și oltene nord-dunărene subliniază faptul, precum în totalitatea lor indică foarte clar hărțile lexicale interpretative, că

graiurile vorbite în așezările românești din Serbia Orientală sunt graiuri de tip oltenesc, în partea de est a zonei, înspre granița cu Bulgaria (vorbite de așa-numiții «țăreni»), și graiuri de tip bănățean în restul zonei (așa-numiții «ungureni»). Ele aparțin toate subdialectului muntean (de tip oltenesc), respectiv subdialectului bănățean ale dialectului daco-român al limbii române (Mocanu 2021, p. XIX–XX).

În deplin acord cu N. Mocanu, considerăm și noi că „populația așa-numită «vlahă», latinofonă, din Serbia Orientală (și, de fapt, din întreaga Peninsulă Balcanică), este, din punct de vedere etnic, românească, iar graiurile vorbite de ea sunt varietăți diatopice (teritoriale) și diacronice (istorice) ale unei singure limbi istorice: limba română” (Mocanu 2021, p. XX).

²³ Pentru această obligatorie precizare în cazul ALR I și ALR II, a se vedea Mării 2002, p. 19–20, 2.2., *Observație*, iar pentru valorificarea (terminologică și) semasiologică a documentării lexicale onomasiologice și a descrierilor lexicale onomasiologice înfăptuite, pe baza documentării, de autorii de atlase lingvistice românești, a se vedea Mării 2002, p. 130–132, 4.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- ALR I = Material inedit adunat de Sever Pop pentru *Atlasul lingvistic român*, partea I, aflat în arhiva Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca.
- ALR II SN IV = *Atlasul lingvistic român*. Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici. Redactor principal Ioan Pătruț, vol IV, [București], Editura Academiei Române, 1965.
- ALR–MDT = Petre Neiescu, Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, *Atlasul lingvistic român. Graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc*, vol. I. *Corpul omenesc* (I), de Ioan Faiciuc, București, Editura Academiei Române, 2021; vol. IV. *Agricultura și legumicultura. Pomicultura; Viticultura; Apicultura. Cânepa (prelucrarea ei)*, de Nicolae Mocanu, București, Editura Academiei Române, 2021.
- Coseriu 1964 = Eugenio Coseriu, *Pour une sémantique diachronique structurale*, în „Travaux de linguistique et de littérature”, publiés par le Centre de Philologie et de Littératures Romanes de l’Université de Strasbourg, II, 1, 1964, p. 139–186.
- Coșeriu 1994 = Eugen Coșeriu, *Semantica cognitivă și semantica structurală*, în idem, *Prelegeri și conferințe (1992–1993)*. Supliment al publicației „Anuar de lingvistică și istorie literară”, Iași, 1994, p. 83–99.
- DLR 1966 = *Dicționarul limbii române (DLR)*. Serie nouă, tomul VI, fascicula a 3-a. MASCAT²-MĂMĂIȚĂ, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966.
- LB^e = *Lesicon Romanescu-Latinescu-Ungurescu-Nemtescu quare de mai multi autori, in cursul a treideci, si mai multoru ani s'au lucratu. Seu Lexicon Valachico-Latino-Hungarico-Germanicum quod a pluralibus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est*, Buda, 1825. Ediție electronică realizată de Maria Aldea, Daniel-Corneliu Leucuța, Lilla-Marta Vremir, Vasilica Eugenia Cristea, Adrian Aurel Podaru. Coordonator: Maria Aldea. Cluj-Napoca, 2013. Disponibil online: <https://doi.org/10.26424/lexiconuldelabuda> (accesat: 10 iulie 2022).
- Hristea 1984 = Theodor Hristea, *Introducere în studiul vocabularului*, în Theodor Hristea (coordonator), *Sinteze de limba română*, ediția a treia, revăzută și din nou îmbogățită, București, Editura Albatros, 1984, p. 7–31.
- Mării 2002 = I. Mării, *Harta lexicală semantică*, Cluj-Napoca, Clusium, 2002.
- Mării 2004 = Ion Mării, *Observație privind literalizarea sau literalizarea notației fonetice a formei cuvintelor*, în Ion Mării, *Contribuții la lingvistica limbii române*, Cluj-Napoca, Clusium, 2004, p. 70–78.
- Mării 2023 = I. Mării, recenzie la „Petre Neiescu, Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, *Atlasul lingvistic român. Graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc* (ALR–MDT), vol. I. *Corpul omenesc* (I), de Ioan Faiciuc; vol. IV. *Agricultura și legumicultura. Pomicultura; Viticultura; Apicultura. Cânepa (prelucrarea ei)*, de Nicolae Mocanu, București, Editura Academiei Române,

2021, vol. I, XXXV + 313 p., vol. IV, LIII + 328 p., în „Dacoromania”, XXVIII, 2023, nr. 1, p. 69–96.

Mocanu 2021 = Nicolae Mocanu, *Prefață*, în ALR–MDT, vol. I, 2021, p. XIII–XX.

Vasiluță 1999 = Livia Vasiluță, *Studiu introductiv*, în Lazăr Șăineanu, *Încercare asupra semasiologiei limbei române. Studii istorice despre tranzițiunea sensurilor. Cu o alocuțiune – prefață de B.P. Hasdeu*. Ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Livia Vasiluță, Timișoara, Editura de Vest, 1999, p. V–XLIV.

THE TERMS „FASOLE” ‘BEANS’ AND „MAZĂRE” ‘PEAS’
IN THE ROMANIAN DIALECTS
FROM THE SERBIAN TIMOC REGION
(Abstract)

In this paper the author studies the occurrences and the distribution of two Dacoromanian terms, *mazăre* ‘peas’ and *fasole* ‘beans’, in the Romanian dialects from the Serbian Timoc, in order to observe and to specify which is, on the one hand, the semantical (= lexemic), onomasiological and semasiological state of these two terms and, on the other hand, the definition of this treble statute in relation with the dialects of Romanian in Banat and Oltenia regions of north-danubian Romania.

CUVINTE-CHEIE: *Lexiconul de la Buda, graiuri dacoromânești, fasole, mazăre.*

KEYWORDS: *The Lexicon of Buda, Dacoromanian dialects, fasole ‘beans’, mazăre ‘peas’.*

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, nr. 31
maria.aldea@ubbcluj.ro